

سهلوا فہریق صالح

زانکویا دھوکی - کولیزا پھروده

کاربیگہریا لہلہا و بیلیٹا لسہر زمانی

نیگارین شکه فتا نالتامپرا
(نسیپانیا) 15000 سالان

بریگا وینان دهربرین ژنیرین و ئارمانجا
خوه کریه، ئە قه ژى وه کی پینگا قهک دهیتته
هژمارتن بۆ سه رهلدانا هزارا رینقیسی، د
قی قوناغی دانیگار دهاتنه کیشان و
سه رجه می وینه ی دهربرین ژه زره کی دکر کو
نهو گه له ک بزه حمه ته ئە و هزر بهینه زانین و
واتا کرن. ئە و که سین بهری دیروکی لسه ر
دیوارین شکه فتان نیگار کیشان، ره نگه د
وی باوه ری دابوون کونیگارین وان بهیتته
دیقن و خه لک د مه به ستا وان ب گه هن. لی
ژ بهر کوچ پیوه ندیه کاریک خستی دگه ل
زمانیدا نه بوویه، له واهزرین وان هه ر ب
به رزه بی مایه.

که فتاتیا به که مین نقیساری دزقریته
(5200) سالان بهری نهو و ئە ق نقیسینه ژى
یین سومریان بوون کو سنووری
دهسته له تاداریا وان دکه قیه د ئیراقا نهو
دا. نقیسینین سومه ریان د بناغه دا
وینه کرنا هزارا (Logographic) بوو، د قی

دیروکا پهیدا بوونا ئەلف و بی یان

زانینا دیروکا درووست بوون و به لاق
بوونا زمانى و پاشى رینقیسی بابه ته که کو
پرانیا زانا و زمانقاین جیهانی لدویف
دگه ریین و نهو مینا لقه ک ژ زانستیین
مرو قایه تی دهیتته نیاسین، قه کولین د
بواری پهیدا بوونا رینقیسان دا نه بتنی بو
قه کولینین زمانقانی دگرنگن به لکو وی
تالیی شارستانیا مرو قی کو، تیدا ده ریا ز
بوویه و نهو گه هشتی ژى به رچا ق دکه ت.
(گریمانه و تیورین پهیدا بوونا رینقیسان
هه رده م دهیتته نو بکرن و ئە ق زانسته هه تا
نهو نه راهه ستایه و یا به رده وامه و ل ئاینده
ژى ئە م دی پیتی ب هنده ک هزرین نوی
بین، نیاسینا رینقیسی وه ک هه می
زانستیین دی رو ژ ب رو ژى به ره ف پیشقه
دجیت و پینگا قین مه زن دها قی ژیت). (1-
ل: 17)

بهری سه رهلدانا نقیساری مرو قان

جۆرى نقيسنى دا هيمايهك ژسيسته مهكى
 نقيسارى، دبوو نيشانهك و ل شوينا
 مؤرفيمهك يان په يقه كا ساده بكار دهات.
 (2:ل:404) و زۆريه يان هيمايان كودقى
 سيسته مى نقيسنى دا بكار دهاتن يه كه م
 جار وهكى و يتان بوون و ئەقە بەلگه يه كه بۆ
 هندى كوژدهرى قى سيسته مى نقيسنى
 وینه بووینه.

ئەم د بينين مروقان هەرل دەستپيكي بۆ
 دهرينا هزر و بيريىن خوه په نا بريه
 بهر كيشانا و پنى وى تشتى و پاشى ئەقە
 وینه يه ب شيوه يه كى ساناھى و ساكار
 بكار ئينا يه، لى ئەقە وینه يه هزرا كه سه كى
 ديار دكەن و ئەو كه سين دى كويشتى وى
 تەماشەى وى وینه دكەن رەنگە نەگەھنە
 هزرا وى وینه كيشى، كه واتە (ئەقە وینه يه
 مينا نقيسنى كارناكەن؛ چونكو
 د نقيسنى دا هيمايين وینه يى په يوه نديه كا
 ريكخستى دگەل زمانى دا هەيه و
 ئەو كه سين سيسته مهكى نقيسانى دزان، و
 وان هيمايان وهك هەقە مەعنا
 دكەن.) (2:ل:404) تەماشەى قان هيمايان
 بكەن كود سيسته مى نقيسنا (سومريا،
 مصرىا، هيتى يا و چينى يا) بكار دهات و
 ئەقە ژى وهك و پنى وان تشتانە ئەوى د
 سروشتى دا هەين. 405.2 (405.2) «1»

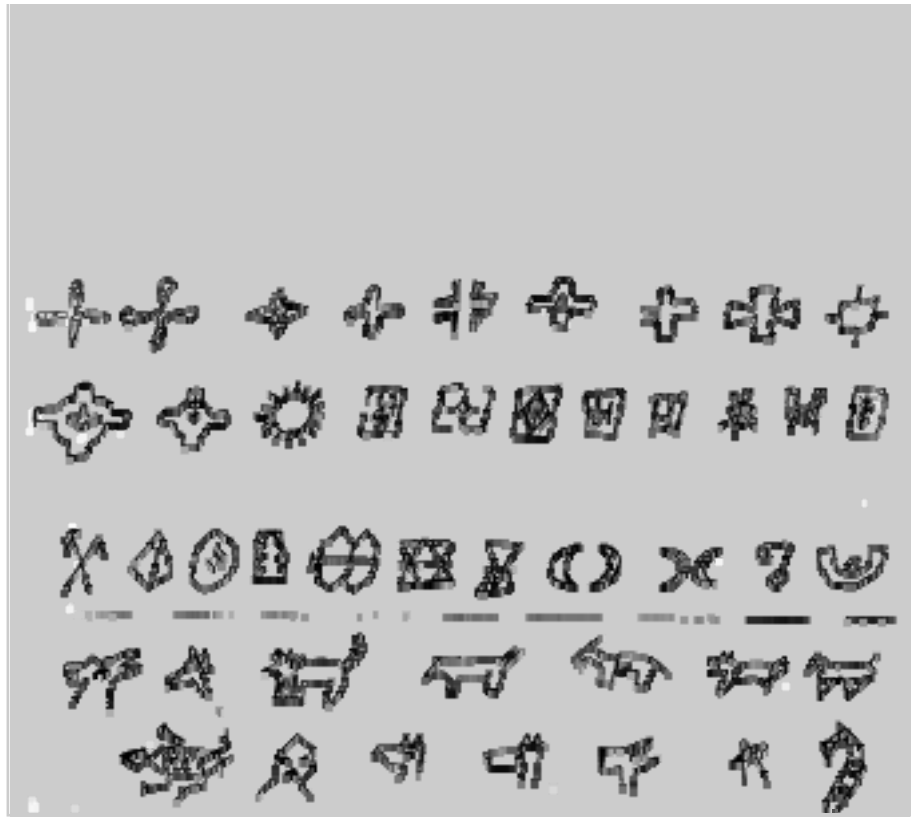
ئەقە وینه يه هيدي هيدي ژ هندهك
 هيلين سەرەكى پيكتاتينه و ل دوماهيكى
 كه قترين دەزگايين ئەلف و بى يا وهك
 نيشانين هيروگليفي يين مسريان و
 هيمايين هزرى يين چينى په يدا بوون.
 هەرچه نده سەبارەت جەبى دروست بوونا
 رينقيسى هەتا نەوبىرو بۆچوونين جيا واز
 هەنە لى (زۆريه يا وان رينقيسان كود قان
 دوو هزار ساليى دا وى دا هاتينه ديتن ژ
 بلى رينقيسا چينى و رينقيسين خومالى
 يين ئەمريكى، مە زانبارى لسەر هەنە كو
 ل سەدى سى يى پيش زايينى ل دەقەرا
 دناقبەرا هەر دوو روبارين (ديجلە و فورات)
 دا په يدا بووینه.) (3- ل: 67). بشپوهيه كى
 گشتى ئەم دشپين سى نا قە ندين رينقيسى
 دەستيشان بكهين لى مروقە نەشيت بيژيت
 كو ئەقە سى نا وە ندين رينقيسان واتە
 (سومر، رۆژھەلاتا نا قين مسر، ئيلام) كيژ
 بەرى يا دى په يدا بوويه و هەتا نەو هندهك
 شينوارين كوب رينقيسا ئيلامى هاتيه
 نقيسين ب درووستى نە هاتينه وەرگيىران
 و نە هاتيه خواندن.

رينقيسا مسرى زويترو پترژ رينقيسين
 دى قە كۆلين لسەر هاتيه كرن، و ئەو
 وینه يين رەنگى يين كو لسەر ديوارين
 پەرەستگە و گۆرين مسريان هاتينه ديتن بۆ

	سومرى	مسرى	هيتى	چينى
زەلام (مروقە)	𐎠	𐎡	𐎢	?
شاھ	𐎣	𐎤	𐎥	△
خوداووند	𐎦	𐎧	𐎨	✱

سى هيمايين وینه كرن هزرى
 ژ چوار سيسته مين نقيسارى

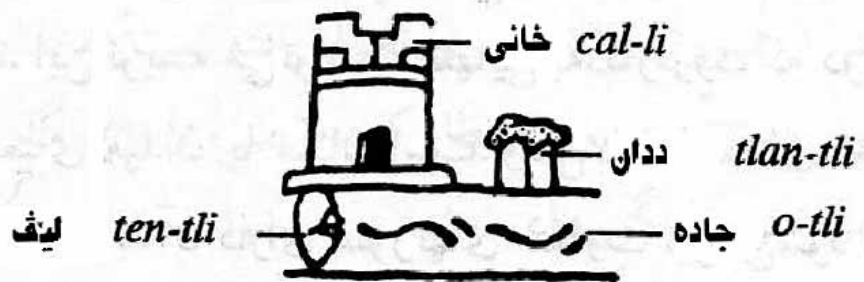

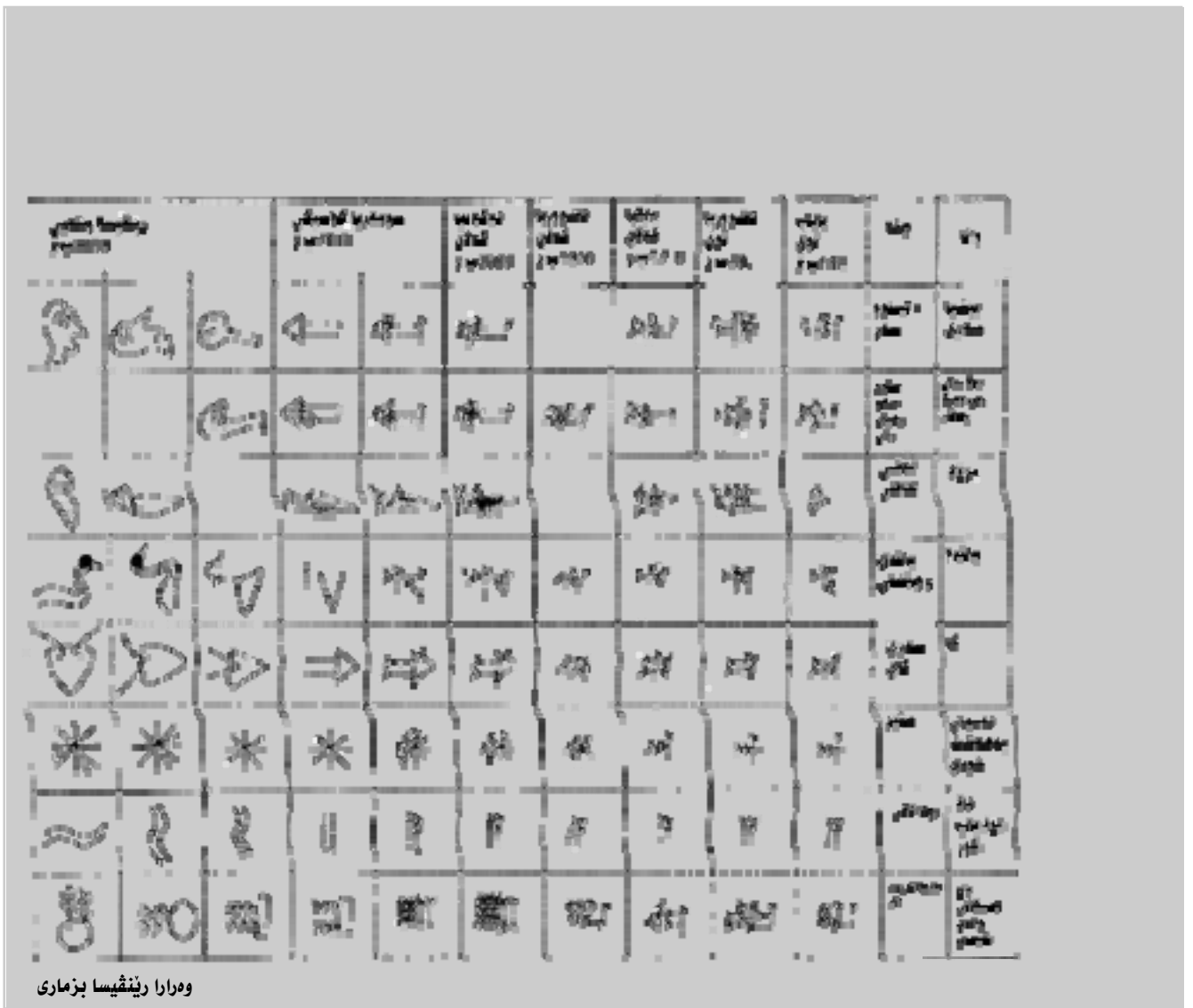

دگهل به لاق بوونا تایینی مه سیحی ل سه دی
 دووی و سی بی زایینی جهی خوه دگهل
 رینقیسا یونانی گوهارت و مفا ژئلف و
 بی یا وان وه رگرت. (1:ل: 20)
 رینقیسا بزماری کوپشتی رینقیسا وینه بی
 ل سومر دروست بوو دهه می روژ هه لاتا
 ناقین دا به لاق بوو و ژلایی ته که د و بابل و
 ئاشور... فه هاته بکارئینان. سومریان ب
 مه رها پیشکه فتن د بواری دارایی و
 ئابوری دا ته رینقیسه بکار دئینا، و ته
 رینقیسه وهک پیوه ندیهک دناق به را ده ولت

جارا نیکی ژلایی یونانیان فه ((هیروگلیف))
 هاته خواندن. ته رینقیسه، رینقیسه کاب
 زه حمهت بوو و دکارین دیروکا وی بو سه دی
 چاری بهری زایینی بزقرینین. (3:ل: 68)
 مسریان ژبلی رینقیسا هیروگلیفی مفا ژ
 دوو رینقیسین دی ژی وه ر دگرت کوژیده ری
 وان ژی هه ر رینقیسا هیروگلیفی بوو؛ ته و
 دوو رینقیس ژی بریتی بوون ژ رینقیسا
 (هیراتی) کو بو نقیسانا بابه تین تایینی و
 رینقیسا (دموتی) کو بو نقیسینا بابه تین
 روژانه دهاته بکارئینان. رینقیسا مسری

په رستفانین په رستگه هی *teocal(ti)tlan*

وہارا رینقیسا بزماری

دہستپینکی بۆرینقیساخوہ مفا ژ فی
 رینقیسی وەرگرت. (3ل: 77) لی فی
 رینقیسی د زمانی وان دا جہی خوہ نہگرت
 چونکی؛ دگہل زمانی واندا نہدگونجا و
 خواندن و نقیسانا زمانی وان بزہحمہت
 ئیخست.

(ژ بہر کاریگہریا فان رینقیسان ل کہ نارین
 رۆژہہلاتا مدیتہرانہ رینقیسہک درووست
 بوو کوہ ئلف و بی یا سامی ہاتہ نیاسین
 و شیوازی فیینیقی یا وی شہنگستہک دانا
 بۆ ئلف و بی یا (لاتینی، یونانی، روسی،
 عبری و عہرہبی) (1- ل: 21) ئەم دکارین
 بیژین ژیدہری زۆریہیا رینقیسان ژ بلی

و ئایینین کہفن دہاتہ بکارئینان
 وگرنگیہکاتایبہت بخوہفہگرت و ئەف
 ہۆکارہ بوونہ ئەگہری بہلاق بوون و
 بکارئینانا رینقیسا بزماری و وک
 رینقیس بۆ زمانین جیا وازہاتہبکارئینان.
 (1- ل: 21)

رہنگہ ب دیتنا ئیکی خواندنا رینقیسا
 بزماری بزہحمہت بہیتہ پیش چاقلی ئەف
 رینقیسہ ژ رینقیسن ساناہی ہیئتہ
 ہژمارتن. (رینقیسا بزماری ہہتا سالین
 2600) ی بہری زایینی ہہریا بہردہوام
 بوو، ہہتا کوئہکہدیین سامی دہستی خوہ
 دانایہ سہر (دیجلہ و فورات) و وان ل

Common English	Archaic Roman	Archaic Greek	Phoenician	Brāhma	Developments of Brāhma				Modern Nagari
A	Α	Α	𐤀	𑀅	𑀲	𑀳	𑀴	𑀵	अ
K	Κ	Κ	𐤀	𑀅	𑀲	𑀳	𑀴	𑀵	क
G	Γ	Γ	𐤂	𑀇	𑀶	𑀷	𑀸	𑀹	ग
T	Τ	Τ	𐤃	𑀈	𑀺	𑀻	𑀼	𑀽	त
TH	Θ	Θ	𐤄	𑀉	𑀾	𑀿	𑁀	𑁁	थ
D	Δ	Δ	𐤅	𑀊	𑁂	𑁃	𑁄	𑁅	द
P	Ρ	Ρ	𐤆	𑀋	𑁆	𑁇	𑁈	𑁉	प
B	Β	Β	𐤇	𑀌	𑁊	𑁋	𑁌	𑁍	ब
Y	Υ	Υ	𐤈	𑀍	𑁎	𑁏	𑁐	𑁑	य
V	Φ	Φ	𐤉	𑀎	𑁒	𑁓	𑁔	𑁕	व

نمونہ ك ژرئٹھسفا فینیقیا كهفن

دهداته وه، كه رئنوسه كه ی بو دانراوه. (4-ل: 5) چونكى نقيسین ئامرازه كه بو توماركرنا هزر و بيران و ههر نه ته وه يه كا كو سيستمه ك بو نقيسینى ههبيت، ئه فزو شيايه مفای ژوان هزر و بيران باب و باپيران و هريگريت.

ب شيوه يه كى گشتى دكارين سيستمه مين نقيسارى دابه شى سى جوزين سه ره كى بكه ين ئه و ژى برتبه نه ژ (به يقى، برگه بى و ئه لف و بى بى)

رئٹھسفا په يشى (Logographic)

ئه ف زاراقه يه ژ په يشا يونانى (Logos) واته په يش هاتيه و هريگرتن د قى رئنقيسى دا هيمايه ك دكاريت پيناسا په يشه كى يان زاراقه يه كى بيت، ئه ف سيستمه مه كه قنترين

رئٹھسفا (چينى، يابانى و كورى) ئه ف رئنقيسه بوويه ههروه سان ئه گه رى به لاقبوناقى ئه لف و بى لى لى لى يونان و ئاراميان فينيقى بوون و پاشان ئاراميان ژى ئه ف ئه لف و بى به ل جهين دى به لاقكر.

رئٹھسفا فينيقى ژ (22) هيمايان پيكدھات و ژ راست بو چه پى دهاته نقيسان و ئه فه وه ك خاله كا گرنگ بوو به رامبه ر رئنقيسا بزمارى، خاله كا دى كو د به لاقبون و بكار ئينانا رئنقيسا فينيقى دا كار به گه رى هه بوو و بى ئه لف و بى يان بوو، چونكى دكورت بوون و د نقيسینى دا جهه كى كيم دگرتن و زويتر دهاتنه نقيساندن. ب قى شيوه ي ئه ف رئنقيسه ل شوينا رئنقيسا بزمارى هاته بكار ئينان و ل ئاسياروژ ئاقا و ئه وروپايى به لاقبوو. (1-ل: 36.35)

جوزين ئه لف و بى يان (رئٹھسفا)

هه رچه نده زمان ديارده كا كه قنه لى رئنقيس تشته كى نو بتره و ژ بو نيشان دانا زمانى ده يتته بكار ئينان، بقى و اتايى كو زمان تشته كى هوشه كيه و برىكا نقيسینى به رجسته دبیت، زمان ل ده مى دركاندنى دا په يوه ندى يا دناقبه راده نگ و واتايى نيشان ددهت و رئنقيس ژى نيشانده رى په يوه نديانه دناقبه را فورم و دهنگى دا؛ كه واته رئنقيس پيكدھاتيه ژ كومه كا هيمايان كو زمانى مرؤقى پى ده يتته توماركرن و پاراستن. (هه ر رئنوسيك به زورى، رهنگى تايه تى يه كانى ئه و زمانه

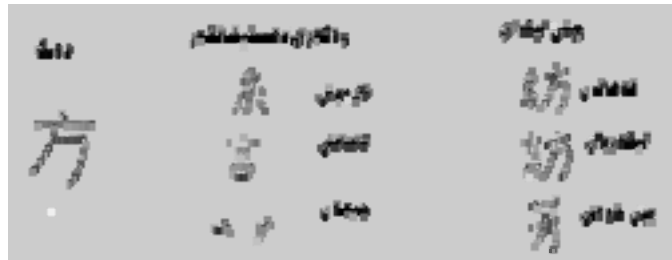

نەوونەك ژ لۇگۇگرافىيى

كەسى بىقېت د قى زمانى بگەھىت پىتقىيە
 فىرى وان ھىمايا بيت كوژمارەيەكا ئىك
 جار زۇرە. (5:ل:18)

رېنقىسا برگەيى (Syllabic)

ئەق رېنقىسە ھەر ژ نا قى وى ديارە كويۇ
 نىشاندا نا ھىمايىن برگەيى بكار دەھىت
 بقى رەنگى كوئەق رېنقىسە ژ كۆمەكا
 نىشانىن برگەيى پىك ھاتىيە. ئەم دزانىن
 زمان خودان پىكھاتەكا برگەيى يە و ژ
 يەكەيىن بچووكتىر دروست بوويە مينا
 برگىن (CV, CCVC, CCVCC... CV) ژ
 قاولەكى و كونسانتەك يان قاولەك و
 چەند كونسانتەكان و... ھتد پىك ھاتىيە
 د قى رېنقىسى دا ھەر برگەيەكى وىنى خوە

سىستەمى نقىسىنى يە و بۇنمۇنە ئەو
 رېنقىسا كوسومەريان بەرى پىنج ھزار
 سالان بكار دىنان جۆرەك ژ قى رېنقىسى
 بوو و ھەتا نھوحەفت جۆر ژ قى رېنقىسى
 ھاتىنە نياسىن ۋەك رېنقىسا زمانىن
 (ھىتى، ھندى، سومەرى، چىنى،
 مسرى... ھتد.) نھوژ وانان بتنى رېنقىسا
 چىنى ماىيە و بكار دەھىت، ئارىشا مەزن د
 قى رېنقىسى دا ئەو كوپتر ژ ھەفتى ھزار
 ھىمايان بۇ نقىسىنى بكار دەھىن و ئەو

نېكھانا (دەنگ - رەگەزى دەستىشائىكرنى)
 د رېنقىسا چىنى نا

هه‌یه. زمانى یابانى و کرایى ئەفى جۆرى ریتقیسى بکار دئینن و د قى جۆرى ریتقیسى داژمارا برگان گه‌لهک یا کیمه، بۆ نمونه د زمانى یابانى دا وشه‌یا (کوروما) ب واتا (ترومپیل) ب سى هیمایین برگه‌یى ده‌یته نقیسان وهک:

[کوئے / رو - 3 / ما - t ← (t 3 2)] . (575.6)

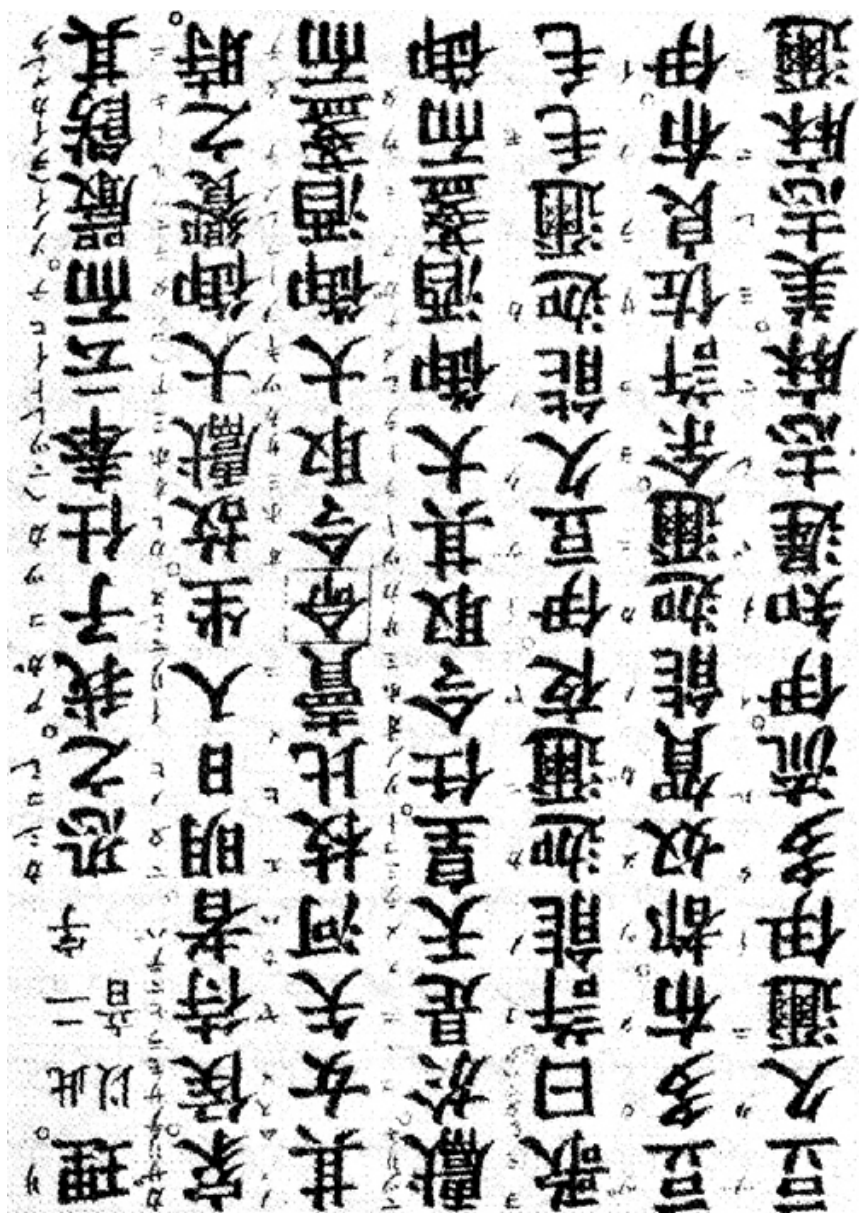
3. ریتقیسا ئەلف و بی یى: (Alphabetic)

ئەف ریتقیسه یه‌که‌یین وى ژ (قاوول و کونسانت) ان پیک هاتیه و ههر پستهک نوینه‌رى ده‌نگه‌کى به‌لى د قى ریتقیسى دا ب تیکرا پستین وى ههمى تشتین فۆنه‌تیکى نیشان نادهن و ئەم نکارین بیژین کوهر ده‌نگه‌ک په‌یوه‌ندیه‌کا خورستی دگهل وى پستى دا هه‌یه و ئەف په‌یوه‌ندیه یا ریژه‌یى به و لدویف ریککه‌فتتا جفاکى هاتیه دانان. ئەف ریتقیسه گه‌لهک قۆناغان ده‌ریاز بوویه و نه‌وزۆریه‌یا زمانین فه‌رمى یین جیهانى ئەفى سیسته‌مى بکار دئینن. (6-

ل:575)

ب شیوه‌یه‌کى گشتى د جیهانى دا (25) سیسته‌مى نقیسینا ئەلف و بی یان هه‌یه کو بریتینه ژ:

1. هیمایین هزرى یین چینی.
2. ئەلف و بی یا یابانى.
3. ئەلف و بی یا کورى.
4. ئەلف و بی یا هندى.
5. ئەلف و بی یا عه‌ره‌بى.

وینه‌یه‌ک ژ ریتقیسا برگه‌یى

6. ئەلف و بی یا گورجى.
7. ئەلف و بی یا یونانى.
8. ئەلف و بی یا خمى.
9. ئەلف و بی یا تائى.
10. ئەلف و بی یا بنگالى.
11. ئەلف و بی یا مۆغولى.

عەرەبى، فارسى، تركى... ژ راستىيا
 زمانى خوه ددویرن و ئەلف و بى يا وان
 دگەل دەنگین زمانى پینوهندیه کا ته و او نینه
 و به رامبەر هەر پسته کى دهنگهک
 بکارناهیته له واد فیروونا وان دا مروؤ
 توشى گەلەک شاشیان دبیت و دەمه کى
 درێژ پیتقیه هەتا مروؤ فیرو رینقیسا وان
 زمانان ببیت.

زمان هەر دەم دگوهیرینى دایه لى
 سیسته مین رینقیسا وەک خوه دمینن و
 ئەگەر هەر چه ند جار ان ئەڤ گوهیرینه بو
 رینقیسى ژى درووست نه بیت هیدى هیدى
 دناقبه را زمان و رینقیسا زمانى کو
 نوینه رى درکاندا دهنگین وى زمانى دکت
 جوداهیه کا مه زن درووست دبیت و بقى
 رهنگى ئیملا په یقى نوینه راتیا درکاندا
 په یقان ناکهت و بقى شیوهى فیروون و
 نقیسانا وى زمانى دى بزه حمهت
 که قیت. گوهیرنا رینقیسى ژى هند یا
 بسانا هی نینه و دى ل جهی خوه دا باسى
 قى چه ندی ژى که بن.

پینوهندیا ئەلف و بى یى ب زمانى قه:

هەر ل دەستپیکاکا ژیانى، مروؤقان بو
 دهریرنا هزر و ههستین خوه په نابریه بهر
 زمانى و ئەڤ زمانه ژگەلەک قوناعان
 دهریاز بوویه و گه هشتیه قى ئاستى نهو،
 پشتى پهیدا بوونا زمانى پیتقى بوو ئەڤ
 زمانه ب رهنگه کى بهیته پاراستن، که واته
 په نا بره نقیسانى، که واته نقیسان بو
 نیشاندا نا فورمى زمانى ب شیوهیه کى

12. ئەلف و بى یا ته به تى.
13. ئەلف و بى یا عه برى.
14. ئەلف و بى یا ئوریهى
15. ئەلف و بى یا برمه یى
16. ئەلف و بى یا حه به شى.
17. ئەلف و بى یا ئه رمه نى.
18. ئەلف و بى یا تى و لا ئوس
19. ئەلف و بى یا تامیلی
20. ئەلف و بى یا گورموخى.
21. ئەلف و بى یا تلمگو
22. ئەلف و بى یا مالایالم.
23. ئەلف و بى یا گجراتى.
24. ئەلف و بى یا دوانگارى.
25. ئەلف و بى یالاتینى. (101.8)

زیده بارى قى چه ندی هیشتا هندهک زمان
 ل جیهانى هه نه کوچ سیسته مین رینقیسى
 بکار نائینن. لى ئایا ئەڤ رینقیسى هه تا
 نهو بکار دهین هه تا چ راده شیاینه راستیا
 وى زمانى نیشان بدهن ئەڤه ژى دزقریته قه
 سه ر گونجانا وى زمانى و رینقیسى دگەل
 هه قدوو دا، بوئمونه زمانین (ئیتالی،
 مجارستانى، فنلاندى،...) کو ژ
 رینقیسه کا دهنگى یا هویر پینکها تیه مروؤ
 د خواندن و نقیسانا وان دا توشى شاشیى
 نابیت) ئەو زمانى کور رینقیسا وى ژلایى
 زانستى قه هه مى دهنگین وى نیشان بدهت
 فیروونا وى ب سانا هی تر و دما ویه کى
 کیمتر دهیته ئەنجامدان و خواندن و
 نقیسانا وى ژى دى یا ب سانا هی تربیت.
 (7. ل: 142) رینقیسا زمانین ئیگلیزى،

بەرچاقتا هاتە بكارئینان داکوبشیت زمانی
 بپارزیت و ئەقە دەستكە فته كا گرنگ و
 نوی بوو چونكى نهو ئەم وان زمانین بهری
 ب هاریكاریا رینقیسین مایی دنیا سین و بو
 مه دیار دبیت كو بهری نهو چ زمان
 هه بووینه و نهو گه هشتینه چ ئاسته کی و
 چه وادهاته نقیسین، هه رچه نده زۆریه یا
 وان رینقیسین نهو گه هشتینه مه
 گوهرینه كا مه زن ب سه ردا هاتیه .

د قه کۆلینین کلاسیکی دا گرنگیه كا زۆر
 ب فۆرمی نقیسانی هاتیه دان و چ پوبته ب
 فۆرمی درکاندا زمانی نه هاتیه دان و ب
 قی شیوهی د وان زمانین كو هه ر دوو
 فۆرمی درکاندن و نقیسانی هه یه فۆرمی
 نقیسانی لسه ر فۆرمی درکاندن زال
 بوویه . فۆرمی درکاندن گرنگیه كا تایهت
 هه یه و پتر ژ فۆرمی نقیسانی توشی
 گوهرینی دبیت واته (فۆرمی درکاندن)
 بریتیه ژ وان پیلین دهنگی کود هه وای دا
 به لاق دین و نامین و فۆرمی نقیسانی
 بریتیه ژ تۆمار کرنا وی رهخی ژ فۆرمین
 درکاندن کو دبیرنی زمان و دمینیت. (9)
 ل: 21) بۆمه دیار بوو کو مرۆقی بۆ پاراستنا
 زمانی پیتقی ب تشته کی مادی هه یه کو
 دبیرنی رینقیس و ئەم دکارین بیژین:
 (زۆریه یا وان زمانان کو بۆ پاراستنا
 رینقیسه ک بکار ئینایه پله یه كا گرنگ
 بده سته ئینایه و ئەو ژ گشتی کرنا
 خواندن و نقیسانی یه) (8-ل: 91) چونکو
 بریکا ئەلف و بی یان ئەو هیما یین کود وی
 زمانی دادهینه بکار ئینان سنووردار کرن و

ب شیوهیه کی گشتی فیروونا وان ئەلف و
 بی یان بوویه پینگا قه ک بۆ فیروونا وان
 زمانان.

د نقیسانی دا پیزانین ب شیوهیه کی
 بهرچاقتا دهینه نقیسان و ئەگه ره و دهقی
 نقیسای بی باش و بمقا بیت ده می ده م و
 جهان دا و بۆ هه می که سین کوشین وی
 بخوینن دی یا گرنگ و ب مفا
 بیت، هه ره سان میشکی مرۆقی ئەرکی
 بناغه بی هه یه ئەو ژ فیروونا یاسا یین
 سه ره تایی یین وی رینقیسی یه . نهو ل
 (پاریس و قیهن) ی دا دهنگین هه می زمانا
 دهینه تۆمار کرن و ل تاقیگه هان قه کۆلین
 لی دهیته کرن لی جار هه کا دن ژ بۆ نیشاندانا
 وان دهنگان مفا ژ رینقیسی دهیته وه رگرتن
 (هه رچه ند رینقیس ب خوه دگه ل
 سیسته می زمانی تشته کی بیانی یه لی
 هه می گاقان بۆ نیشاندانا زمانی هاتیه
 بکارئینان) (10-ل: 35) ژ بهر قی چه ندی
 نه شین رینقیسی بدهینه ئالیه کی و باس
 نه که یین که واته پیتقی یه باشی و خرابی یین
 وی بنیاسین و بزانی کوه و رینقیسا بکار
 هاتی تا چ راده یه ک دگه ل وی زمانی دا
 دگونجیت.

شیانا میشکی مرۆقی ژ بۆ پاراستنا
 زانیاریان سنوورداره لی ئەو پیزانینین کو
 دناقتا نقیسانی دادهیته کۆم کرن ژ لایی
 فۆرمی قه چ سنوور بۆ نینن و کۆم کرنا
 پیزانینا د فۆرمی نقیسینی دا ئەرکی
 مرۆقی ژ وه رگرتنا ته و او و به رده و اما
 هنده ک پیزانینا سفکتر دکهت. (3-ل: 8)

که واته مروّقدشیت وان زانستان کوبریکا
رینقیسان هاتینه تو مارکن وهریگریت و ژ
وان بو په یداکرن و داهینانا هندک تشتین
نوی مفای وهریگریت.

گهلهک جارن رینقیس وهسان جهی
خوه دنا فخلکی داگریه کو دشیت
کارگری بی بکهت ل سهر زمانی و
وهرچه رخانه کا بهرچا فبختی و نه فچه نده
د وان زمانا دا په یداد بیت کو زمانی و ان
ژلابی نه ده بی بیان فهره نگی، بهلگه بیین
نقیسی هه نه و دنا ف زمانی و ان دا نه رکی
سهره کی دینین. دق دوحی دا وینی
نقیسانی لایه نی درکانندی توشی کیماسی
دکهت و هوسا چ پیوه ندی دنا ف را رینقیسی
و ده نگین زمانی نامینیت. (10: ل: 36)
مینا رینقیسا فارسی کو بهر هه مه کی
نه ده بی بیین مه زن پی هاتیه نقیسی و بقی
شیوه ی ده ست ژ وی رینقیسی هه لنه گرتیه
و هه تا نهوژی بکار دهیت لی کوردان نه و
رینقیسا دیوانا مه لابی جزیری و سهرجه م
بهره مین دی بیین کلاسیک پی هاتینه
نقیساندن گوهورین تیدا نه انجام
داینه. که واته نه فچه نده بو وی جو ری
رینقیسی دزقریت یا نه و زمان، مفای ژ
وهردگریت، بو نمونه درینقیسا زمانی
چینی دا بو نقیسینا هه ر تشته کی
هیما یه ک بکار هاتیه کو چ پیوه ندی
دنا فبه را وان هیمایان و ده نگی و ان دا نینه
لی سهره رای قی چه ندی (هه تا نه و
سیسته مه کی نقیسینی درو وست نه بوویه
کو نیکسه ر هزر و زانیاریین مروّقی تو مار

بکهت بیی کو هاریکاری ژ تشته کی
نه زمانی وهریگریت. (11: ل: 191) ناخفتن و
نقیسان هه ر دوو نیشاندیری زمانی نه یان
ب و اتایه کا دی سیسته می هوشه کی بی
زمانی ب هاریکاری ناخفتن و نقیسانی
بهرجسته دبیت. لی نه فقه ب زمان ناهینه
هژمارتن چونکی زمان کرباره کا هزری یان
هوشه کیه، نه م دکارین بیترین کو زمان ژ
نه جامی کوم بوونا زانیاریان دنا ف میسکی
مروّقی دا دروست دبیت، که واته ناخفتن و
نقیسی ب زمان ناهینه هژمارتن، بهلکو
شیوه کن بو نیشاندان و بهر جسته کرنا
زمانی (7: ل: 58) ناخفتن و نقیسی دوو
تشتین جیا وازن لی ژ بهر کوب دوو شیون
جو دایین بهر جسته کرنا زمانی دهینه
هژمارتن و پیوه ندی دنا فبه را وان دا په یدا
دبیت، لی پیستیه بیترین ناخفتن ژ نقیسانی
که قنتره لی نایا کیژ ژ وان گرنگتر و
سهره کی تره بوچونین جیا وازلسه ر هه نه
(هه می زمان خودان سیسته مه کی
فونه تیکی نه و فورمه کی تاییه ت بخوه فقه
هه یه، له واهنده ک دی با وهری دانه کو
نقیسی فورمی سهره کی بی زمانی به لی
ب بوچونا زمانناسین نه مریکی؛ چونکی
هیشتا هنده ک زمان هه نه کو چ
سیسته مین نقیسیاری نینن) دکارین بیترین
ناخفتن فورمی سهره کی بی زمانی یه (7.
ل: 142) چونکی هه می مروّقین سروشتی
شیانا ناخفتنی هه یه لی هه می مروّقان
شیانا نقیسینی نینه.
لی نه فقه ژ گرنگیا رینقیسی کیم ناکهت

۱۳۰ - ۱۳۱ - ۱۳۲ - ۱۳۳ - ۱۳۴ - ۱۳۵ - ۱۳۶ - ۱۳۷ - ۱۳۸ - ۱۳۹ - ۱۴۰ - ۱۴۱ - ۱۴۲ - ۱۴۳ - ۱۴۴ - ۱۴۵ - ۱۴۶ - ۱۴۷ - ۱۴۸ - ۱۴۹ - ۱۵۰ - ۱۵۱ - ۱۵۲ - ۱۵۳ - ۱۵۴ - ۱۵۵ - ۱۵۶ - ۱۵۷ - ۱۵۸ - ۱۵۹ - ۱۶۰ - ۱۶۱ - ۱۶۲ - ۱۶۳ - ۱۶۴ - ۱۶۵ - ۱۶۶ - ۱۶۷ - ۱۶۸ - ۱۶۹ - ۱۷۰ - ۱۷۱ - ۱۷۲ - ۱۷۳ - ۱۷۴ - ۱۷۵ - ۱۷۶ - ۱۷۷ - ۱۷۸ - ۱۷۹ - ۱۸۰ - ۱۸۱ - ۱۸۲ - ۱۸۳ - ۱۸۴ - ۱۸۵ - ۱۸۶ - ۱۸۷ - ۱۸۸ - ۱۸۹ - ۱۹۰ - ۱۹۱ - ۱۹۲ - ۱۹۳ - ۱۹۴ - ۱۹۵ - ۱۹۶ - ۱۹۷ - ۱۹۸ - ۱۹۹ - ۲۰۰ - ۲۰۱ - ۲۰۲ - ۲۰۳ - ۲۰۴ - ۲۰۵ - ۲۰۶ - ۲۰۷ - ۲۰۸ - ۲۰۹ - ۲۱۰ - ۲۱۱ - ۲۱۲ - ۲۱۳ - ۲۱۴ - ۲۱۵ - ۲۱۶ - ۲۱۷ - ۲۱۸ - ۲۱۹ - ۲۲۰ - ۲۲۱ - ۲۲۲ - ۲۲۳ - ۲۲۴ - ۲۲۵ - ۲۲۶ - ۲۲۷ - ۲۲۸ - ۲۲۹ - ۲۳۰ - ۲۳۱ - ۲۳۲ - ۲۳۳ - ۲۳۴ - ۲۳۵ - ۲۳۶ - ۲۳۷ - ۲۳۸ - ۲۳۹ - ۲۴۰ - ۲۴۱ - ۲۴۲ - ۲۴۳ - ۲۴۴ - ۲۴۵ - ۲۴۶ - ۲۴۷ - ۲۴۸ - ۲۴۹ - ۲۵۰ - ۲۵۱ - ۲۵۲ - ۲۵۳ - ۲۵۴ - ۲۵۵ - ۲۵۶ - ۲۵۷ - ۲۵۸ - ۲۵۹ - ۲۶۰ - ۲۶۱ - ۲۶۲ - ۲۶۳ - ۲۶۴ - ۲۶۵ - ۲۶۶ - ۲۶۷ - ۲۶۸ - ۲۶۹ - ۲۷۰ - ۲۷۱ - ۲۷۲ - ۲۷۳ - ۲۷۴ - ۲۷۵ - ۲۷۶ - ۲۷۷ - ۲۷۸ - ۲۷۹ - ۲۸۰ - ۲۸۱ - ۲۸۲ - ۲۸۳ - ۲۸۴ - ۲۸۵ - ۲۸۶ - ۲۸۷ - ۲۸۸ - ۲۸۹ - ۲۹۰ - ۲۹۱ - ۲۹۲ - ۲۹۳ - ۲۹۴ - ۲۹۵ - ۲۹۶ - ۲۹۷ - ۲۹۸ - ۲۹۹ - ۳۰۰ - ۳۰۱ - ۳۰۲ - ۳۰۳ - ۳۰۴ - ۳۰۵ - ۳۰۶ - ۳۰۷ - ۳۰۸ - ۳۰۹ - ۳۱۰ - ۳۱۱ - ۳۱۲ - ۳۱۳ - ۳۱۴ - ۳۱۵ - ۳۱۶ - ۳۱۷ - ۳۱۸ - ۳۱۹ - ۳۲۰ - ۳۲۱ - ۳۲۲ - ۳۲۳ - ۳۲۴ - ۳۲۵ - ۳۲۶ - ۳۲۷ - ۳۲۸ - ۳۲۹ - ۳۳۰ - ۳۳۱ - ۳۳۲ - ۳۳۳ - ۳۳۴ - ۳۳۵ - ۳۳۶ - ۳۳۷ - ۳۳۸ - ۳۳۹ - ۳۴۰ - ۳۴۱ - ۳۴۲ - ۳۴۳ - ۳۴۴ - ۳۴۵ - ۳۴۶ - ۳۴۷ - ۳۴۸ - ۳۴۹ - ۳۵۰ - ۳۵۱ - ۳۵۲ - ۳۵۳ - ۳۵۴ - ۳۵۵ - ۳۵۶ - ۳۵۷ - ۳۵۸ - ۳۵۹ - ۳۶۰ - ۳۶۱ - ۳۶۲ - ۳۶۳ - ۳۶۴ - ۳۶۵ - ۳۶۶ - ۳۶۷ - ۳۶۸ - ۳۶۹ - ۳۷۰ - ۳۷۱ - ۳۷۲ - ۳۷۳ - ۳۷۴ - ۳۷۵ - ۳۷۶ - ۳۷۷ - ۳۷۸ - ۳۷۹ - ۳۸۰ - ۳۸۱ - ۳۸۲ - ۳۸۳ - ۳۸۴ - ۳۸۵ - ۳۸۶ - ۳۸۷ - ۳۸۸ - ۳۸۹ - ۳۹۰ - ۳۹۱ - ۳۹۲ - ۳۹۳ - ۳۹۴ - ۳۹۵ - ۳۹۶ - ۳۹۷ - ۳۹۸ - ۳۹۹ - ۴۰۰ - ۴۰۱ - ۴۰۲ - ۴۰۳ - ۴۰۴ - ۴۰۵ - ۴۰۶ - ۴۰۷ - ۴۰۸ - ۴۰۹ - ۴۱۰ - ۴۱۱ - ۴۱۲ - ۴۱۳ - ۴۱۴ - ۴۱۵ - ۴۱۶ - ۴۱۷ - ۴۱۸ - ۴۱۹ - ۴۲۰ - ۴۲۱ - ۴۲۲ - ۴۲۳ - ۴۲۴ - ۴۲۵ - ۴۲۶ - ۴۲۷ - ۴۲۸ - ۴۲۹ - ۴۳۰ - ۴۳۱ - ۴۳۲ - ۴۳۳ - ۴۳۴ - ۴۳۵ - ۴۳۶ - ۴۳۷ - ۴۳۸ - ۴۳۹ - ۴۴۰ - ۴۴۱ - ۴۴۲ - ۴۴۳ - ۴۴۴ - ۴۴۵ - ۴۴۶ - ۴۴۷ - ۴۴۸ - ۴۴۹ - ۴۵۰ - ۴۵۱ - ۴۵۲ - ۴۵۳ - ۴۵۴ - ۴۵۵ - ۴۵۶ - ۴۵۷ - ۴۵۸ - ۴۵۹ - ۴۶۰ - ۴۶۱ - ۴۶۲ - ۴۶۳ - ۴۶۴ - ۴۶۵ - ۴۶۶ - ۴۶۷ - ۴۶۸ - ۴۶۹ - ۴۷۰ - ۴۷۱ - ۴۷۲ - ۴۷۳ - ۴۷۴ - ۴۷۵ - ۴۷۶ - ۴۷۷ - ۴۷۸ - ۴۷۹ - ۴۸۰ - ۴۸۱ - ۴۸۲ - ۴۸۳ - ۴۸۴ - ۴۸۵ - ۴۸۶ - ۴۸۷ - ۴۸۸ - ۴۸۹ - ۴۹۰ - ۴۹۱ - ۴۹۲ - ۴۹۳ - ۴۹۴ - ۴۹۵ - ۴۹۶ - ۴۹۷ - ۴۹۸ - ۴۹۹ - ۵۰۰ - ۵۰۱ - ۵۰۲ - ۵۰۳ - ۵۰۴ - ۵۰۵ - ۵۰۶ - ۵۰۷ - ۵۰۸ - ۵۰۹ - ۵۱۰ - ۵۱۱ - ۵۱۲ - ۵۱۳ - ۵۱۴ - ۵۱۵ - ۵۱۶ - ۵۱۷ - ۵۱۸ - ۵۱۹ - ۵۲۰ - ۵۲۱ - ۵۲۲ - ۵۲۳ - ۵۲۴ - ۵۲۵ - ۵۲۶ - ۵۲۷ - ۵۲۸ - ۵۲۹ - ۵۳۰ - ۵۳۱ - ۵۳۲ - ۵۳۳ - ۵۳۴ - ۵۳۵ - ۵۳۶ - ۵۳۷ - ۵۳۸ - ۵۳۹ - ۵۴۰ - ۵۴۱ - ۵۴۲ - ۵۴۳ - ۵۴۴ - ۵۴۵ - ۵۴۶ - ۵۴۷ - ۵۴۸ - ۵۴۹ - ۵۵۰ - ۵۵۱ - ۵۵۲ - ۵۵۳ - ۵۵۴ - ۵۵۵ - ۵۵۶ - ۵۵۷ - ۵۵۸ - ۵۵۹ - ۵۶۰ - ۵۶۱ - ۵۶۲ - ۵۶۳ - ۵۶۴ - ۵۶۵ - ۵۶۶ - ۵۶۷ - ۵۶۸ - ۵۶۹ - ۵۷۰ - ۵۷۱ - ۵۷۲ - ۵۷۳ - ۵۷۴ - ۵۷۵ - ۵۷۶ - ۵۷۷ - ۵۷۸ - ۵۷۹ - ۵۸۰ - ۵۸۱ - ۵۸۲ - ۵۸۳ - ۵۸۴ - ۵۸۵ - ۵۸۶ - ۵۸۷ - ۵۸۸ - ۵۸۹ - ۵۹۰ - ۵۹۱ - ۵۹۲ - ۵۹۳ - ۵۹۴ - ۵۹۵ - ۵۹۶ - ۵۹۷ - ۵۹۸ - ۵۹۹ - ۶۰۰ - ۶۰۱ - ۶۰۲ - ۶۰۳ - ۶۰۴ - ۶۰۵ - ۶۰۶ - ۶۰۷ - ۶۰۸ - ۶۰۹ - ۶۱۰ - ۶۱۱ - ۶۱۲ - ۶۱۳ - ۶۱۴ - ۶۱۵ - ۶۱۶ - ۶۱۷ - ۶۱۸ - ۶۱۹ - ۶۲۰ - ۶۲۱ - ۶۲۲ - ۶۲۳ - ۶۲۴ - ۶۲۵ - ۶۲۶ - ۶۲۷ - ۶۲۸ - ۶۲۹ - ۶۳۰ - ۶۳۱ - ۶۳۲ - ۶۳۳ - ۶۳۴ - ۶۳۵ - ۶۳۶ - ۶۳۷ - ۶۳۸ - ۶۳۹ - ۶۴۰ - ۶۴۱ - ۶۴۲ - ۶۴۳ - ۶۴۴ - ۶۴۵ - ۶۴۶ - ۶۴۷ - ۶۴۸ - ۶۴۹ - ۶۵۰ - ۶۵۱ - ۶۵۲ - ۶۵۳ - ۶۵۴ - ۶۵۵ - ۶۵۶ - ۶۵۷ - ۶۵۸ - ۶۵۹ - ۶۶۰ - ۶۶۱ - ۶۶۲ - ۶۶۳ - ۶۶۴ - ۶۶۵ - ۶۶۶ - ۶۶۷ - ۶۶۸ - ۶۶۹ - ۶۷۰ - ۶۷۱ - ۶۷۲ - ۶۷۳ - ۶۷۴ - ۶۷۵ - ۶۷۶ - ۶۷۷ - ۶۷۸ - ۶۷۹ - ۶۸۰ - ۶۸۱ - ۶۸۲ - ۶۸۳ - ۶۸۴ - ۶۸۵ - ۶۸۶ - ۶۸۷ - ۶۸۸ - ۶۸۹ - ۶۹۰ - ۶۹۱ - ۶۹۲ - ۶۹۳ - ۶۹۴ - ۶۹۵ - ۶۹۶ - ۶۹۷ - ۶۹۸ - ۶۹۹ - ۷۰۰ - ۷۰۱ - ۷۰۲ - ۷۰۳ - ۷۰۴ - ۷۰۵ - ۷۰۶ - ۷۰۷ - ۷۰۸ - ۷۰۹ - ۷۱۰ - ۷۱۱ - ۷۱۲ - ۷۱۳ - ۷۱۴ - ۷۱۵ - ۷۱۶ - ۷۱۷ - ۷۱۸ - ۷۱۹ - ۷۲۰ - ۷۲۱ - ۷۲۲ - ۷۲۳ - ۷۲۴ - ۷۲۵ - ۷۲۶ - ۷۲۷ - ۷۲۸ - ۷۲۹ - ۷۳۰ - ۷۳۱ - ۷۳۲ - ۷۳۳ - ۷۳۴ - ۷۳۵ - ۷۳۶ - ۷۳۷ - ۷۳۸ - ۷۳۹ - ۷۴۰ - ۷۴۱ - ۷۴۲ - ۷۴۳ - ۷۴۴ - ۷۴۵ - ۷۴۶ - ۷۴۷ - ۷۴۸ - ۷۴۹ - ۷۵۰ - ۷۵۱ - ۷۵۲ - ۷۵۳ - ۷۵۴ - ۷۵۵ - ۷۵۶ - ۷۵۷ - ۷۵۸ - ۷۵۹ - ۷۶۰ - ۷۶۱ - ۷۶۲ - ۷۶۳ - ۷۶۴ - ۷۶۵ - ۷۶۶ - ۷۶۷ - ۷۶۸ - ۷۶۹ - ۷۷۰ - ۷۷۱ - ۷۷۲ - ۷۷۳ - ۷۷۴ - ۷۷۵ - ۷۷۶ - ۷۷۷ - ۷۷۸ - ۷۷۹ - ۷۸۰ - ۷۸۱ - ۷۸۲ - ۷۸۳ - ۷۸۴ - ۷۸۵ - ۷۸۶ - ۷۸۷ - ۷۸۸ - ۷۸۹ - ۷۹۰ - ۷۹۱ - ۷۹۲ - ۷۹۳ - ۷۹۴ - ۷۹۵ - ۷۹۶ - ۷۹۷ - ۷۹۸ - ۷۹۹ - ۸۰۰ - ۸۰۱ - ۸۰۲ - ۸۰۳ - ۸۰۴ - ۸۰۵ - ۸۰۶ - ۸۰۷ - ۸۰۸ - ۸۰۹ - ۸۱۰ - ۸۱۱ - ۸۱۲ - ۸۱۳ - ۸۱۴ - ۸۱۵ - ۸۱۶ - ۸۱۷ - ۸۱۸ - ۸۱۹ - ۸۲۰ - ۸۲۱ - ۸۲۲ - ۸۲۳ - ۸۲۴ - ۸۲۵ - ۸۲۶ - ۸۲۷ - ۸۲۸ - ۸۲۹ - ۸۳۰ - ۸۳۱ - ۸۳۲ - ۸۳۳ - ۸۳۴ - ۸۳۵ - ۸۳۶ - ۸۳۷ - ۸۳۸ - ۸۳۹ - ۸۴۰ - ۸۴۱ - ۸۴۲ - ۸۴۳ - ۸۴۴ - ۸۴۵ - ۸۴۶ - ۸۴۷ - ۸۴۸ - ۸۴۹ - ۸۵۰ - ۸۵۱ - ۸۵۲ - ۸۵۳ - ۸۵۴ - ۸۵۵ - ۸۵۶ - ۸۵۷ - ۸۵۸ - ۸۵۹ - ۸۶۰ - ۸۶۱ - ۸۶۲ - ۸۶۳ - ۸۶۴ - ۸۶۵ - ۸۶۶ - ۸۶۷ - ۸۶۸ - ۸۶۹ - ۸۷۰ - ۸۷۱ - ۸۷۲ - ۸۷۳ - ۸۷۴ - ۸۷۵ - ۸۷۶ - ۸۷۷ - ۸۷۸ - ۸۷۹ - ۸۸۰ - ۸۸۱ - ۸۸۲ - ۸۸۳ - ۸۸۴ - ۸۸۵ - ۸۸۶ - ۸۸۷ - ۸۸۸ - ۸۸۹ - ۸۹۰ - ۸۹۱ - ۸۹۲ - ۸۹۳ - ۸۹۴ - ۸۹۵ - ۸۹۶ - ۸۹۷ - ۸۹۸ - ۸۹۹ - ۹۰۰ - ۹۰۱ - ۹۰۲ - ۹۰۳ - ۹۰۴ - ۹۰۵ - ۹۰۶ - ۹۰۷ - ۹۰۸ - ۹۰۹ - ۹۱۰ - ۹۱۱ - ۹۱۲ - ۹۱۳ - ۹۱۴ - ۹۱۵ - ۹۱۶ - ۹۱۷ - ۹۱۸ - ۹۱۹ - ۹۲۰ - ۹۲۱ - ۹۲۲ - ۹۲۳ - ۹۲۴ - ۹۲۵ - ۹۲۶ - ۹۲۷ - ۹۲۸ - ۹۲۹ - ۹۳۰ - ۹۳۱ - ۹۳۲ - ۹۳۳ - ۹۳۴ - ۹۳۵ - ۹۳۶ - ۹۳۷ - ۹۳۸ - ۹۳۹ - ۹۴۰ - ۹۴۱ - ۹۴۲ - ۹۴۳ - ۹۴۴ - ۹۴۵ - ۹۴۶ - ۹۴۷ - ۹۴۸ - ۹۴۹ - ۹۵۰ - ۹۵۱ - ۹۵۲ - ۹۵۳ - ۹۵۴ - ۹۵۵ - ۹۵۶ - ۹۵۷ - ۹۵۸ - ۹۵۹ - ۹۶۰ - ۹۶۱ - ۹۶۲ - ۹۶۳ - ۹۶۴ - ۹۶۵ - ۹۶۶ - ۹۶۷ - ۹۶۸ - ۹۶۹ - ۹۷۰ - ۹۷۱ - ۹۷۲ - ۹۷۳ - ۹۷۴ - ۹۷۵ - ۹۷۶ - ۹۷۷ - ۹۷۸ - ۹۷۹ - ۹۸۰ - ۹۸۱ - ۹۸۲ - ۹۸۳ - ۹۸۴ - ۹۸۵ - ۹۸۶ - ۹۸۷ - ۹۸۸ - ۹۸۹ - ۹۹۰ - ۹۹۱ - ۹۹۲ - ۹۹۳ - ۹۹۴ - ۹۹۵ - ۹۹۶ - ۹۹۷ - ۹۹۸ - ۹۹۹ - ۱۰۰۰

وہک ئلف ویی یا ئیسپانی.

یا ہاتیہ سہماندن کو ئو ئامیرن
 ئه لکترونی بین پیشکھفتی کو دہنگی
 توماردکن و ددہنہ میشکی و (زمان) ی ب
 ہەر شیوہیہ کی بیت قہ دگوہیزین، ہمتا نہو
 نہ شیاینہ جیگیری سیستہ می نقیسینی
 بن، و نقیسین ل زورہ یا زمانان دا بوویہ
 پشکھک ژ ژبانی و بتایبہ تی ئه قچہ ندہ د
 وی دہمی دا دیاردبیت کوجچاک بہرہ ف
 پیشکھفتنی و تہ کنولوژیا دچیت و ہەرچ
 جچاک پیشکھفتنی تردبیت نقیسین پتر و
 زورتر پیشتقی دبیت. (7-ل: 62) سیستہ می
 نقیسانی گرنگی و تاییہ قہ ندیا خوہ ہہیہ و
 ہہمی سیستہ مین نقیسانی کو د
 نقیسینین خوہ دا پہ یامہک بیان ہزرہ کا نوی
 ئافادکن، ئه وی ہزری ب ریکا ئلف ویی
 یا زمانی دکہ تہ نقیسان، پاشان ئه و کمین
 کو وی نقیسینی دخوین وی پہ یامی و اتا
 دکہن و مفاژ وان پہ یام و ہزران و ہردگرن و
 دووبارہ ل نقیسانہ کا دی ئه وکس وان

چونکی زمانی ئدہبی فہرہنگ و
 ریزمانہ کا تاییہت ہہیہ و ئه ق زمانہ ل
 قوتا بخانان دا و بہاریکاریا پھرتوکان
 دہیتہ فیرکن و ہسا دہیتہ بہرچاقرن کو
 زمان ب ہاریکاریا ہندہک ہیما یان دہیتہ
 ریکخستن و ئه ق (ہیما یہ ہەر بخوہ بنہ مابین
 نقیسانی نہ کو د بہ ندا بکار ئینانہ کا ہویرو
 درووسن، ژ بہر ہندی رنقیس گرنگیہ کا
 سہرہ کی و ہردگریت و د ئہ نجام دا ئه ق
 چہ ندہ دہیتہ ژ بیرکن کو پیوہ ندیہ کا
 سروشتی و بہر وفاژی قی چہ ندی ہہ بوویہ
 و مرو قہ بہری فیبری نقیسانی بیت فیبری
 ئاخافتنی دبیت. (10-ل: 38)

ئو زمانی کو رینفیسا وی ژ
 سیستہ مہ کی فونہ تیکی پیک ہاتبیت پتر
 نیڑیکی دہنگین وی زمانی نہ (ژ بہر کو
 یاساییں مؤرفولوژی بین وی کیمترن، ہەر
 و ہسان د فورمی فونہ تیکی و مؤرفیمی یا
 وی لیکچوونہک ہہیہ) (7-ل: 60) و مرو قہ بو
 خواندنا وی نقیسانی توشی خہ لہ تیا نابیت

زانباریین کو پیشوخت خواندینه، دگهل
 شاره زایی بین خوه تیکهل دکهت تا کو
 بشیت ئهوی تشتی نوی کو پیشوخت
 نه بوویه بنقیسیت، که واته نقیسین کاره کی
 داهینه ره. (12.ل: 237) که واته دگه هینه
 قی ئه نجامی کو، (فیروونا ئه لف و بی
 ئیکه مین پینگا فه بو فیروونا وی زمانی.)
 (8.ل: 95)

ئه لف و بی یا کوردی و دیروکما گوهورینا وی:

ئیک ژگیروگرتیین، زمانی کوردی
 دیروکا گشتی یا وی به که واته ئیکه م جار
 پینتی به بزانی زمانی کوردی دچ قوناغ دا
 دهر باز بوویه و کهنگی هاتی به بکارئینان (بی
 گومان ههر زمانیک یا چهند زمانیک که
 له ناوچه داسه ری هلداییته وه و پاشان
 موتوریه کراییت به زمانیکی تره وه، یان به
 پیچه وانه ئه مه یان به ویتریان موتوریه
 کراییت ههر به که له م زمانانه له
 سه رده مینکی تاییه تی دا به ناویکی
 تاییه تی ناسراوه، جاله بهر ئه مه به وینه
 ناشی به زمانی میدیه کان بگوتریت (زمانی
 کوردی) (13.ل: 115) لقییری بومه دیاروو
 کوروسته میدی و میتانی و ماننا و
 گوتی برهگ و ریشه کورد بوون، لی
 ئه گهر مه په یوه ندیه کا ریزمانی یان
 هه قبهش هه بیت د زمانی دایان دکومه کا
 په یقان دا ئه قجا دشین بیژین زمانی کوردی
 ژ بهر وان هویان پیوه ندی ب وان زمانان
 هه بوویه و پشتی دهر باز بوون د چهند

قوناغا دابوویه زمانه کی سه ره خو کو
 نه قرو دبیژنی زمانی کوردی.
 دیاره کوزمانی کوردی و رینقیسا وی ژ
 گه له ک قوناغ و سه رده ما دهر باز بوویه کو
 دشین دقان قوناغان داباس بکه مین:
 قوناغا که فن: ئه ق قوناغه دزقیرته بو
 دهستیپکا دامه زاندا ده وله تا میدیان و
 داویا ده وله تا هه خامه نشیان کو که قنترین
 به لگه یین نقیسی، په رتووکا پیروژا
 (ئه قیستا) یه کوب شیوهی روژا قا ئیرانی
 واته ب زمانی ئه قیستایی هاتی به نقیسین
 (دهر باره ی نووسین، ماموستا (مه ردوخی)
 ده فه رموی کورده کان خاوه نی نووسینیکی
 تاییه تی خویان نه بوون، له گهل په ییدا بوونی
 خه تی بزما ری، کورد و پارس هه لس
 و که وتو نووسینان به خه تی بزما ری بووه)
 (14.ل: 236) ئه ق قوناغه (250) سالان
 فه کیشا پشتی ژ نا قچونا میدیان و هاتنا
 هه خامه نشیان رینقیسا وان شیوه یه کی دی
 بخوه قه گرت (که قنترین به لگه بی نقیسی بی
 ئیرانیان که تیبین سه رده می
 هه خامه نشیان کوب زمانی فارسی بی
 که فن و رینقیسا بزما ری (Cuniform)
 هاتی به نقیسان) (9.ل: 88) که واته پشتی
 رینقیسا ئاقیستایی کوبیریتی بوو ژ (48)
 پیتان و ژ چه پ بو راستی دهاته
 نقیسان، رینقیسا بزما ری هاته بکار
 ئینان.

ل(سه دهی دهیه می پیش زایینی،
 پیاویک به ناوی (ماسی سوراتی) په ییدا
 بوو به پیی پسته ئه بجه دیسه کان، چهند

پیتیتیکی دۆزییه وه له سههري نووسين و ههلس و كهوتكراره كه به پیتیتی (ماسی سوراتی) به ناو بانگه و له و پیتانه ئهچي كه له سههدهی شه شه می زایینی دوزاته وه كه پیتیتی (ئاوستا) ی پي ئه لپین... (14-ل: 263) پشستی قی قوناغی قوناغا ناقه راست دهیت، ئه ق قوناغه ل دهستپیکاکا دهسته په لاتاریا ئه شانکیان درووست بوویه، کو دزقریته شه (3000) سالان بهری زایینی هه تا هاتنا ئایینی ئیسلامی ل سهدی حه فتی زایینی بهرده وام بوو (د قی قوناغی داب ئه مری ئه رده شیري ئا قیستا ژرینقیسا ئارامی هاته شه گوهاسان بۆ رینقیسا په هله وی، ئه ق رینقیسه ژ راست بۆ چه پی هاته نقیسان) (9: ل: 89) زمانی کوردی یا (شپوهی سهرووی رۆژ ئاوا ئیران له دوو قوناغه دا، تابلینی لیچل و تاریکه ئه وه نه بیت، که زمان ئاخاوتن بووه، نهک زمانی نو سین). (15: ل: 103)

سه رده ی نه هی بی زایینی پشستی به لا ق بوونا ئیسلامی زمانی کوردی و زمانی ئیرانی ب رینقیسا (ته علیق) نقیسا به. ماموستا مهردوخ دبیزیت: (پاش به لا قبوونه وهی ئایینی ئیسلام و په یدابوونی ده سه لاتیان له کوردستان دا پیته (کوردیی، بزمازی، ئارامی و یونانیه کان به ته وای له بیر چوونه ته وه و به کار نه هیئراون. له بریتیان خه تی کوفی به کار هیئراوه) (14- ل: 264)

پشستی نه مانا ده وله تا ساسانیا و بوورینا دوو سه دان زمانی نقیسانی پاشکه فته بوو و

(قسه پیکه رانی کورد له م ماوه یه دارووی کردۆته زمانی عه ره بی وه کو زمانی نو سین) (15-ل: 104) لی له سه دی نه هی زایینی دگه ل به رزیونا هه ستا نه ته وایه تی هی دی هی دی زقریقه سه ر زمانی نه ته وایه تی بۆ نموونه چوارینین بابا تاهیری هه مه دانی کو ب شپوی لوری هاتیه نقیسان مفا ژ رینقیسا عه ره بی وه رگریه که واته ل سه دی نه هی ئه لف و بی یا زمانی عه ره بی بکار هات و رینقیسا په هله وی کو ژ نقیسینا ئارامی هاتبو وه رگرتن هاته پشت گو هه قیاتی (15-ل: 104)

ئه ق چه نده و بکار ئینانا رینقیسا عه ره بی دگه ل هنده ک گورانکارین بچووک به رده وام بوو و کوردان بۆ نقیسینا به ره مه مین خوه مفا ژ و وه رگرت. دگه ل هاتنا قوناغا رۆژ نامه قانیا کوردی ل (22/ 4/ 1989) ی قوناغه کا نوی بۆ زمان و رینقیسا کوردی ده ستپیکر.

روئی زمانشانان بۆ دانانا

ئه لفو بی یا کوردی:

بشپوه کی بگشتی زمانی کوردی ژگه له ک قوناغان ده ربا زبوویه وگه له ک گوهورین سه ردا هاتینه، لی تشتی گرنگ ئه وه کو ئایا ئه و رینقیس و ئه لف و بی یا هاتیه بکار ئینان هه تا چ راده دگه ل زمانی کوردی دگونجیت و زمانقانی کورد بۆ قی چه ندی چ پیهنگا قه قیته نه. یا ئاشکرایه کو رینقیس و هه بوونا ئه لف و بی یی

پشکه که ژانستی زمانی و هر رینقیسهک رهنگه دانا تایه تیا وی زمانی یه و ئهفه ژدی د زقریته وی چهندی کو ناخفتنکه رین زمانی لسه چ ریکه فتینه و زمانقانی وی زمانی چ بو وی زمانی کرینه (لی ژبه رکو دهنگی زمانقانان ناگه هیته چ جهان، بشیوه یه کی کورنقیس خوه لسه زمانی ب سه پینیت و هوسا رینقیس گه هشتیه وی ئاستی کوحه قی وی نینه. (10:ل:38) زمانی کوردی و رینقیسا وی هه ردهم ژبه ر نه بوونا کیانه کی سیاسی و چونکی ل ژیر ده سته لاته کا داگیر که ر دا بوویه و ئه م دبیین نهو زمانی کوردی ب سی رینقیسان دهیته نفیسین؛ ل ئیراق و ئیرانی ئه لف و بی یا عه ر بهی ل تورکیا و سووریا و زانینگه هین کوردی ل نه وروپا ئه لف و بی یا لاتینی و ل سوفیه تی ئه لف و بی یا کریلی دهیته بکار ئینان، یا گرنگ ئه وه د نا قه روک دا هه ر زمانی کوردی یه لی ب سی جوره رینقیسا دهیته نفیسان. زمانقانی کورد ده هر ئیک ژسی رینقیسین کوردیدا هه تا راده یه کی رولی خوه دیتیه بشیوه یه کی کو هه ول دایه گوهورینین پیستی د وی رینقیسا ب سه ر دا هاتیه سه پانندن نه انجام بدهن هه تا کو دگه ل سرۆشتی زمانی کوردیدا بگونجیت له وا گه له ک دهنگ ژدی هاتینه کیم کرن و گه له ک ژدی هاتینه زیده کرن بو نمونه د رینقیسا عه ره بیدا دهنگین (ص،ض،ذ،ط،ظ،ث،و...) هاتینه کیم کرن و دهنگین

(ژ،ی،ف،گ،چ،پ،و،و...) هاتینه زیده کرن، ب هه مان شیوه د رینقیسا لاتینی ژیدا گوهورینین پیستی هاتینه نه انجام دان تا وه کو بدروستی ده برینی ژسیسته می زمانی کوردی بکه ت. له وادشین بیژین رینقیسین کوردی ب هه ر سی جۆرین خوه قه هه تا راده یه کی ژۆر فۆنه تیکا کوردی وینه دکهن و بقی رهنگی سیسته می زمانی ژدی به رجسته دکهن، ئه قه ژدی ل چا فرینقیسا وه لاتین ده وروویه ر کو ب ته وای فۆنه تیکا وان وینه ناکه ت تشته کی سرنج راکیشه، بتایه تی د رینقیسا لاتینی دا کو هه ول هاتیه دان د دانان و کیم کرنا پیتاندا خیزانا زمانی و سرۆشتی زمانی و دیرۆکا زمانی کوردی ل به ر چا فبهیته وه رگرتن، بو نمونه د قی رینقیسی دا (ح،ع،و...) چونکی ژ زمانی عه ره بی هاتینه دنا قه زمانی کوردیدا وینه بو نه هاتیه دانان لی ئه گه ر هات و په یقه کا عه ره بی ب کوردی هاته نفیساند دشیندا به ب هنده ک هیمایان ئه قه چه نده بهیته نیشان دان. که واته د سه رجه م رینقیسین کوردی دا هه ول هاتیه دان رینقیس و فۆنه تیکا زمانی کوردی هه ق بگرن.

لیستنا ژئیده‌را :

- 1- حبیب برجیان، کتابت زبانهای ایرانی، چاپ اول، انتشارات سروش، تهران، 1379.
- 2- گرو هادسن، مباحث ضروری زبان، چاپ اول، انتشارات رهنما، تهران، 1381
- 3- آلبرتین‌خارو، تاریخ خط، ترجمه عباس مخبر و کورش صفوی، چاپ دوم، نشر مرکز، تهران، 1381
- 4- ثوره‌حمان حاجی مارف، نویسنی کوردی به ئه‌لفویای عه‌ره‌بی، چاپخانه‌ی عه‌لاء، به‌غداد، 1986.
- 5- جورج یول، نگاه‌ی به زبان، ترجمه، نسرین حیدری، چاپ چهارم، نشر لیلی، تهران، 1379.
- 6- ویلیام لخرادی، درآمدی بر زبانشناسی معاصر (جلد دوم) ترجمه علی درزی، چاپ اول، چاپ مهر، تهران، 1380.
- 7- بابا شیخ حسینی، هامشی بر دانش زبانشناسی، چاپ اول، نشر ژیار، سندج، 1383.
- 8- میشل مارب، زبانهای مردم جهان، ترجمه عفت ملانظر، چاپ اول، انتشارات علمی و فرهنگی، تهران، 1380.
- 9- مهری باقری، مقدمات زبانشناسی، چاپ هفتم، نشره قطرة، تهران، 1830.
10. فردینال دی سوسر، زبانشناسی عمومی، ترجمه کورش صفوی، چاپ دوم، انتشارات هرمس، تهران، 1382.
11. رابرت لارنس، زبان، ترجمه علی فامیان، چاپ اول، نشر مرکز، تهران، 1379.
12. پریخ دادستان، اختلالهای زبان، چاپ اول، انتشارات سمت، تهران، 1379.
13. جمال رشید احمد، لی کولینه‌ویه‌کی زمانه‌وانیبی ده‌ریاره‌ی میژووی وه‌لاتی کورده‌واری، چاپی به‌که‌م، به‌غداد، 1988.
14. حوسین محمه‌مه‌د عه‌زیز، سه‌لیقه‌ی زمانه‌وانیبی یخ‌خرفه‌کانی زمانی کوردی، چاپی دده‌م، چاپخانه‌ی کارۆ، سلیمانی، 2005.
15. رفیق شوانی، چهند بابتیکی زمان و ریزمانی کوردی، چاپی به‌که‌م، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی به‌روه‌رده‌ی، هه‌ولپیر، 2001.